

Eesti kirivööde elektrooniline mustripank

Eesmärgiks on panna alus nii erakätes kui Eesti muuseumide tekstiilikogudes olevate kirivööde elektroonilise mustripanga loomisele.

Kirjeldus:

Edaspidi täiendatav kõiki Eesti piirkondi hõlmav rakenduskeemidega kirivööde elektrooniline mustripank oleks vabariigi üldsusele tasuta kättesaadav ja IT põhiselt kasutatav ning toetaks tegevusi ja võimalusi, millega äratada kooliõpilaste, tekstiilitöid õpetavate kutseõppeasutuste õpilaskonna, üliõpilaste, käsitööõpetajate, disainerite, käsitöömeistrite ja käelise tegevuse harrastajate huvi muuseumiuuringute ja käsitöötehnoogiatega vastu ning mille kaudu toimuks nii rahvakunstialdkonna populariseerimine kui selle kättesaadavamaks tegemine. Mõte on suunata sihtgruppi liikmeid teabe kogumisele ja talletamisele, pakkuda tuge etnograafiliste esemete koopiade valmistamiseks, loometegevuses originaalsete vaatenurkade leidmiseks ning luua võimalus erinevate haridustasemetel õppetöö mitmekesistamiseks. Seega mustripanga abil saavad selle kasutajad laiendada ja arendada oma teadmisi esemelisest pärimuskultuurist ning siduda seda loovtegevusega.

Seni on publitseeritud üksikute rahvarõivaste uurijate poolt 4 raamatut kirivööde temaatikast. Raamatutesse talletatu kajastab aga väikest osa Eesti vöökirjade varamust (ainuüksi Eesti Rahva Muuseumi kogudes on tuhandeid vööid). Paljudel käsitööhuvilistel ei ole hinnapoliitika tõttu võimalik kalleid paber kandjaid endale soetada. Raamatutes ei pruugi olla ka neid huvitava piirkonna näidet. Paraku enamik mustrihuvilistest ei satu muuseumisse kirju maha joonistama, sest sageli puuduvad neil selleks vajalikud eelteadmised. Samas on muuseumikülastus tasuline ning fondi külastamine ajamahukas.

Maailmas on üha aktuaalsemaks muutunud omakultuuri ja omanäolisuse säilitamise/hoidmise vajadus vastukaaluks üleilmastumisele. Rahvakultuuris on meie juured ja tänapäeval on sellest kujunenud meie visiitkaart välismaailmale. Esemelisel rahvakunstil on Eesti kultuuriloos ja rahvuse püsijäämisel oluline roll. Rahvuskultuuri säilimine toimub traditsiooni püsivuses ja järjepidevuses ning kohanemises uute olude ja arengutega.

Igasugune etnograafial põhinevate mustrikirjade jms kasutamine nii moekunstnike, sisekujundajate jt kunstnike, kunstikoolide, harrastuskäsitöölise jne poolt loovtööde kujundamisel on hetkel väga populaarne. Tähtis ongi see, et "oma ja ehe" ei kaoks meie mõtetest, ideedest, tegevustest.

Sooviks on, et läbi kirivööde mustripanga kasutamise jõuaksid rahvakunsti elemendid üha enam esivanemate käsitööd ja ilumeelt hindavate inimeste omaloomingusse ja uurimustesse. Motoks on: Tahan – suudan – teen – pärimusega tulevikku.

Loometöö periood: 12 kuud

Aasta jooksul valmiv mustripank sisaldab min 500 kirivöö mustriskeemi koos rakendusjuhistega (aasta jooksul igas kuus teostatakse 40-50 vöökirja). Vöökirjad kogutakse (joonistatakse) Eesti Ajaloomuuseumi, Eesti Rahva Muuseumi tekstiilikogudest ning eraisikutelt. Arvutiprogrammi kasutades vormistatakse kogutud materjal värvilisteks ruuduskeemideks, lisatakse rakenduskeemid. Mustriskeemid on süstematiseeritult maakondade viisi ning mustrifailid on kasutajale allalaetavad.

Valmiv mustrikogu laetakse veebilehele www.tlu-craft.ee Mustripanka võiks hallata ka Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit.

Seotus loometegvuse, õppe- ja/või uurimistööga

Rahvakunst on pärandus meie esivanematelt. Pärand on sõna, mis kohustab ja viitab püsiväärtustele siin muutavas maailmas. Rahvatraditsiooni erinevaid käsitlusvorme võib nimetada mitmeid: kui kunst, elustiil, maailmavaade või meelelahutus ning nende kasutamine õppetöös annab palju võimalusi tavakäsitööõpet rikastada. Samal ajal võimaldab viia õppija käelise tegevuse kaudu oma rahva etnograafia tundmaõppimiseni ja mõistmiseni, toetades identiteeditunde kujunemist. Käelised oskused on osa inimese intelligentsusest, head käelised oskused aitavad asjadest aru saada ja neid asju ning ümbritsevat mõista.

Õppetöö läbiviimisel peaks taotlema, et õppija suudaks:

- tajuda end seostatuna rahvakultuuriga, inimese looduga. Just seoste loomine on ka esemelise rahvakunsti õpetamise tähtsaimaks eesmärgiks;
- mõista ja hinnata iseennast, mõtestada oma tegevusi ja käitumist ühiskonnas, kujundada end isiksusena. Siinjuures on oluline vastata küsimusele: kes ma olen ja kust ma tulen? Juurte tundmine annab kindlust juurde;
- orienteeruda kultuuris, kasutada kunstivahendeid loominguliseks eneseväljenduseks ja -teostuseks;
- tekstiilide modelleerimisel kasutada klassikalisi ning uusi tehnikaid ja töövõtteid kultuuritraditsioone ning tänapäevaseid moetreende silmas pidades;
- kasutada ja ühendada erinevate materjalide töötlemisel nii traditsioonilisi kui ka innovaatilisi töötlemisviise ning tehnoloogiaid;
- uusi teadmisi ja oskusi rakendada uudsetes olukordades ning praktilises tegevuses.

Igasugune loomeprotsess on kompleksne ja seda iseloomustab aktiivne otsingulisus ning loogilise arutluse põimumine intuiitivsete otsustustega. Tähtis on inimese võime kestvaks tahteliseks vaimseks pingutuseks sellises ebamäärases olukorras, kus ülesande lahendusteed ei ole veel selgunud. Isiksuse loovuspotentsiaali kuulub ka isikliku loomeprotsessi jälgimise ja analüüsimise võime, arusaamine erinevate võimalike lahendusvariantide põimumisest ja teisenemisest protsessi vältel, vajadusel lähteülesande või etapi lahenduste juurde tagasipöördumine. Siinjuures tahaks

rõhutatult välja tuua - ühelt poolt käelise vilumuse arendamist läbi erinevate tehnoloogiate õpetamise ja teiselt poolt õpilase fantaasia ning loominguliste ideede väljendamise oskuse arendamist ei tohi omavahel vastandada. Samuti on viljatud vaidlused selle üle, kumb neist kahest tegevusest peaks olema prioriteetne teise ees, kas töö materjalis või kujunduslike oskuste arendamine (disain). Protsess on mitmesuunaline ja ositi läbipõimunud: loov mõte otsib väljendust ja realisatsiooni loovas materjalide/tehnoloogiate kasutamises ning läbi omandatud käeliste oskuste, materjalide/tehnoloogiate põhjalik tundmine aga tekitab omakorda pidevalt uusi loovaid impulsse.

Õppejõu loometegevusena nimetaks eelkõige õppevahendite/õpiobjektide koostamist ning disainimist integreeritud tehnoloogiate ja käsitöö ning käsitöö ja kodunduse õpetaja erialadel rahvakunsti aluste ja kirivööde temaatika käsitlemiseks, üliõpilaste õpingute käigus teostatavate temaatiliste ülesannete ja loovtööde juhendamist, bakalaureusetöodes muuseumiuuringutele suunamist ning võrdlevate mustri-analüüside koostamise juhendamist. Mustripank on abiks lõimimisvõimaluste pakkumiseks ja täienduseks ka erinevate tehnoloogiatega seotud õppetöös. Kirivöö mustripank toetab õppejõu võimalikku individuaalset autoriloomingut ja pakub võimalusi uuringute läbiviimiseks rahvakunsti valdkonnas.

Tiia Artla
rahvakunsti ja käsitöötehnoloogiate lektor
Tallinna Ülikool
Loodus- ja tervisteaduste instituut